

Betydelsen av rökfria miljöer

Olle Hillerdal

I denna artikel argumenteras för det förslag till rökfria offentliga lokaler som den sittande tobakskommittén presenterade våren 1978. Införandet av rökfria miljöer skulle markera att samhället ser allvarligt på rökningen, som även drabbar personer i rökarens omgivning.

Docent Olle Hillerdal är överläkare vid Lungkliniken, Akademiska Sjukhuset, Uppsala, och ordförande i den statliga tobakskommittén.

I det första delbetänkandet från Tobakskommittén, som heter "Rökfria miljöer", sammanfattas på en sida motiven för skapandet av rökfria miljöer. Jag utgår från den sammanfattningen och anknyter också direkt till Nalle Lindholm. I delbetänkandet framhålls som ett viktigt motiv, att man vill göra miljöerna tillgängliga även för personer med vissa handikapp, t.ex. allergisjuka, fräa astmatiker, eller personer med känsliga luftrör.

Passiv rökning

Man vill förhindra att någon ofrivilligt drabbas av obehag eller skador till följd av andras rökning. Problemet passiv (ofrivillig) rökning är därför mycket aktuellt. I rökarens omgivning sprids tobaksröken. Den kan reta andra människors luftrör och kan därigenom bli en bereda väg för infektioner. Det finns undersökningar som visar, att om föräldrarna är rökare, får barnen fler luftvägsinfektioner än i icke-rökare-familjer. Rökarna själva är mer infektionskänsliga och får något besvärligare infektioner än andra. Vattenkoppor är ett intressant exempel härpå. En del av de vuxna rökarna, som drabbas av vattenkoppor, får sålunda spridda små lunginflammationer, som kan efterlämna spridda förkalkningar i lungorna.

En annan följd av passiv rökning, som är svår att statistiskt bevisa men som inte desto mindre är sannolik, är att personer som lever i en rökig miljö på lång sikt ökar sin risk att få lungcancer. Vi känner till de viktigaste orsakerna till den vanligaste typen av lungcancer, sk skivepitelcancer. Varje yttre retning av luftrören medverkar i kombination med en medfödd cancerbenägenhet hos den enskilde individen. Rökarna retar nästan oavbrutet sina luftrör och därför får många av dem skivepitelcancer. Risken ökar ju mera man röker. Men även andra luftföroreningar kan spela en bidragande roll, t.ex. asbest och radon. Och för icke-rökaren är det sannolikt så, att den passiva rökningen retar hans luftrör och kan bidra till en ökad cancerrisk.

Ett annat motiv för rökfria miljöer är att man vill markera att en inomhusmiljö normalt skall vara rökfri. Den som röker skall vara skyldig att ta hänsyn till omgivningen. Att röka är inte normalt utan en avvikelse. Vill man röka, får man det, men inte var som helst.

Man vill vidare markera att rökning står i motsatsförhållande till syftet med viss samhällelig verksamhet, nämligen hälso- och sjukvård. Det är ju egentligen ganska otroligt att man fortfarande på många stora sjukhus och vårdcentraler tillåtes röka fritt t.ex. i väntrum och korridorer, då man samtidigt vet vilken fara för liv och hälsa som rökningen utgör. Var femtonde dödsfall i Sverige är ett onödigt dödsfall i förtid, framkallat av rökning. Om man inför rökfria offentliga miljöer, så markerar man därmed att samhället ser allvarligt på rökningen.

.....
Om man inför rökfria offentliga miljöer så markerar man därmed, att samhället ser allvarligt på rökningen.
.....

Vi bör emellertid vara noga med att inte bekämpa rökarna utan rökningen.

Gott exempel för barn och ungdom

Ett annat viktigt motiv är att man vill förhindra att barn och ungdomar får uppfattningen att rökning är ett överallt självklart inslag i vuxenvärlden. Exempels makt är mycket stor då det gäller spridningen av rökvanan. I en familj där föräldrarna röker blir barnen ofta rökare. Genom att skapa flera rökfria miljöer minskar vi säkert benägenheten hos barn och ungdom att börja röka.

Det är också viktigt att skapa en miljö, som kan fungera som ett stöd för den majoritet av rökare, som vill sluta röka eller vill minska sin rökning. De som nyligen har slutat röka har ofta svårt att hålla ut, och det blir inte lättare, om de tvingas sitta i en miljö, där folk röker. Medicinskt sett är dessutom varje orökt cigarrett en vinst för rökaren, eftersom hans risker för sjukdom och för tidig död ökar med antalet rökta cigaretter.

Ungdom är det primära målet särskilt i u-länderna där cigaretter inte har varningstexter och få är medvetna om hälsoriskerna. (Foto: WHO)

Om vi skapar rökfria offentliga miljöer blir detta enligt min mening den hittills viktigaste åtgärden för att minska tobaksbruket. Det kommer att utgöra en ständig tankeställare för alla.

Kampen gäller rökningen ej rökaren

Vi bör emellertid vara noga med att inte bekämpa rökarna utan rökningen. Kunskapen om rökningens skadeverkningar är relativt ny, den kom i huvudsak under 1950- och 1960-talen. Många äldre människor började röka i god tro i ungdomen, och alltså börjar många ungdomar av naivitet och oförstånd att röka. Vi måste acceptera rökningen som en demokratisk rättighet men den måste förenas med skyldigheten att ta hänsyn till omgivningen. Tobaksröken är vår vanligaste och farligaste luftförorening.

REFERENS

Rökfria miljöer. Delbetänkandet av tobakskommittén. Socialdepartementet, DsS 1978: 7.

Rökningen börjar vanligen mellan vänner. Nyfikenheten och önskan att bli vuxen överväger obehaget. Ju yngre en rökare är när hon börjar, ju troligare är det att hon blir en livslång vanerökare. (Foto: WHO)

